

Na svetlo dal Ljudevit Tomšič. V Zagrebu 1864. Brzotisk Antona Jakića. Predg. IX. — XIII. m. 8° str. 120. — Druga je tudi šaloigra, katero je spisal l. 1852 svobodno po Kotzebuevu ter izmed očetovih rokopisov za tisk priredil in s kratkim predgovorom dramatičnemu društvu izročil jo sinko mu Ivan. Nahaja se natisnjena v V. vezku Slovenske Talije v oblikah nekoliko popiljena z naslovom: „**Ravni pot najboljši pot**“. Vesela igra v enem dejanji. Svobodno poslovenil Bernard Tomšič, bivši učitelj v Vinici 1852. Izdalo i založilo Dramatično društvo v Ljubljani. Natisnola Rozalija Eger. 1868. 16° str. 42.

Perva odgoja otrokova.

(Spisal Jos. Ciperle.)

6.

Še nisem pri kraji z jedjó. Še imam pregovoriti nekaj precej važnega. Ravno z jedjó se da tako lepó združiti poduk o marsikteri lepi lastnosti, ki je potrebna otroku, potrebna tudi odraslemu.

Vendar, predno prestopim na ta predmet, moram omeniti neke nemarnosti, ki ima svoj izvir le v lenobi. Povedati moram namreč, da si imajo otroci vselej po jedi izmiti usta in zobe. Marsikdo vé, da je to potrebno; a koliko jih stori to! Pri požiranji zastane mnogo koscev jedil v ustih in posebno med zobmi. Ti ostanki gnijó naglo, in začnó smerdeti. Zato ravno smerdi toliko ljudém iz ust. Ali semrad še ni vse. Na teh gnjilih ostankih jamejo čez kratko poganjati majhene rastlinice, tako imenovane glive, katerih kali lahko pridejo pri dihanji v usta. Te rastlinice pokrijó zobé; ter porinejo svoje odrasleke med še tako majhene razpoke v zobeh, in ti se začnó rušiti in razpadati.

Tako sem opozoril stariše na nekaj, in zdaj preidem k pravi nalogi tega poglavja. Lahko je prvič združiti z obedom tudi poduk, kako se pridelujejo jedila, ktera ravnokar uživamo. To je jako potrebno, in tudi težko ni izpeljati. Saj ne molčimo tako nikdar pri jedi. Obdelujemo mnogokrat prav malostne stvari z nekako preobširno obširnostjo. Ali bi ne bilo tedaj pametno govoriti o koristnih rečeh, in tako zediniti koristno z dobrim? V izgled temu nam bodi znana nemška pesen: „Das Habermus“. Kdor jo pozná, mi bode priterdil, kakó mično razlaga v nji oče svojim otrokom cel življenjepis ovsá, od njegovega poroda do njegove smerti. Ko bi se pač potrudil kdo, ter nam jo preložil v slovenski jezik. Ne bilo bi napačno.

A odgovorilo se bode mojim izjavam z latinskim pregovorom: „Plenus venter non studet libenter“, — poln trebuh ni za uk. Ne bom

terdil ravno, da ta izrek ni opravičen; a da bi se sit človek sploh ne mogel učiti ničesa, tega mi tudi ne bode dokazal nikdo. Le zanimati se mora človek za kako stvar, in rad se je bode učil sit kakor lačen. In zanimati se ni težko človeku za kaj, posebno ako se mu zna dopovedati tako, da jo razume.

To razmišljanje mi daje zopet povod spregovoriti par besed „o polnem trebuhu“. Otroku naj se daje toliko jedi, da je sit, ali ne več. To sicer čutijo otroci vselej sami, in sami so tudi toliko previdni, da malokedaj jedó čez lakoto. Ali stariši so dostikrat toliko nespametni, da jim vsiljujejo jedi. „Tu imaš, jej, da ne boš lačen!“ — te besede se čujó dostikrat pri jedi. Ako je otrok sploh lačen, nas bode že sam prosil.

Večkrat se prigodi, da ta ali ona jed ne diši otroku. Kaj storé stariši? Silijo ga na vso moč, da bi jo vžil, primejo celo za šibo, da bi ga ta prignala k mizi. To še ni sicer tako nespametno, kakor če gredó, in mu dadó drugo jed, ki mu diši bolje. Vsega tega vendar ni treba. Če noče, naj pusti. Lakota ga mora prisiliti. Vzemimo spet za izgled neko povest iz slovenskih beril. „Ričet pa ni dober“, je dejala zberljiva Metka, — tako se začenja ta prigodba. Ni ga hotela jesti, in mati jo je vzela s seboj na polje, kjer je morala delati celo popoldne. In glej, kako ji je dišal zvečer ričet, kakó se je gostila ž njim zberljiva Metka. — Ravnaj tudi ti tako s svojimi otroki, razumna mati!

Otrok naj sedi pri jedi dostojno. Že stari Gerki so gledali posebno na to, da niso deržali otroci pri jedi nikdar nog križem. Ali sedanja mladina se ne sramuje celo položiti nog kar na mizo.

Pri deljenji jedi naj bodo otroci vedno zadnji. Pri starih Gerkih jim je bilo ostro prepovedano, poseči prej po kaki jedi, dokler je niso vzeli vsi odrasli, kar jih je bilo pri eni mizi.

Vendar naj se obrača vsa pozornost na to, da ne dobode kateri otrok boljše jedi ali več jedi, nego drugi. To se kaj rado prigodi v družinah, kjer je več otrok. Oče ima tu navadno svojega ljubčeka, kterega protežira nad vse; mati isto tako spet družega. Ostali otroci so kakor beračiči, kterim se nekako iz milosti daje hrana. Gerda napaka je to. Stariši naj si le dobro stavijo pred oči, da so vsi otroci njihovi, da imajo vsi pravico do njihove ljubezni. To zanemarjanje se maščuje dostikrat ostro. Prigodilo se je že, da je takov zanemarjen otrok umoril ljubčeka starišev. Že zarad tega, da se v prihodnje ne prigodi kaj enacega, naj bi opustili stariši to nevredno protežiranje. To boli otroka. Komú se hoče pritožiti? Starišem se ne sme in ne more; in kaj je tujim ljudem mari, kaj se godi v tej ali oni družini? In ta bolest kaj rada zaostane v otrokovem srcu, in ne iznebi se je celo v poznih letih.

Dovolj tega žalostnega razmišljanja. Kaj družega! Nehoté se moramo vprašati pri jedi: Odkod je prišlo vse to? In če te vpraša

otrok tako, ali če te tudi ne, povej mu sam, odkod. Kaj mu bodeš odgovoril družega, nego da je vse to od Boga. In če te vpraša, zakaj molimo pred jedjó in po jedi; kaj mu bodeš odgovoril? Učil ga bodeš hvaležnosti do Boga, učil ga bodeš spoštovati njega, ki nas je obdaril z vsem tako bogato. Ne moreš z nobeno stvarjó lepše pokazati ljubezni božje otroku, kot ravno z jedjó. On je, ki pusti sijati solnce, ki pusti deževati, da raste na polji vse tako lepo. V njegovih rokah je tudi toča in slana, s katero vniči lahko na mah vse poljske pridelke. Kakó lepa priložnost razložiti otroku vsemogočnost božjo! A ne pozabi moliti ž njim pred jedjo in po jedi.

(Dalje prih.)

Nekaj črtic o telovadbi v ljudski šoli.

(Dalje in konec.)

Kako naj se postopa z na novo ustopivšimi učenci? Ali, kako naj se vadijo v telovadbi prvo šolsko leto?

Koj prvi dnevi so odločeni učencem, da se privadijo šolskega reda. (Učni načert.) Učenci se vverstijo v klopi in sicer po velikosti; mali spredaj, večji zadaj. To veliko pripomore k telovadbi, kar bomo pozneje videli. Prvih 14 dni ni misliti ni na telesne vaje. Po pretečenih teh dnevih še le prično se vaditi. Skerbeti je za čisti zrak (glej učni načert) v sobah. A ker so mali otročiči na pojmih zelo revni, more odgojitelj otročji jezik znati, in v umljivem jim jeziku vse dopovedati, kar od njih tirja; vendar pa se mora zmiraj pravilnega govorjenja posluževati. Prvem šolskemu letu odločuje učni načert $\frac{2}{2}$ uri na teden.

Kako je toraj prva vaja začeti? Vvod opuščam. Vaja 1. Ne zdi se mi pripravno, da bi jih precej v verste razdelil, njihov spomin še — spi. Naj se jih podučuje, kar se mora, po učnem načertu že prve dni — toraj je za ta poduk že nekaj pridobljenega — kje je desno, levo, spredaj, zadaj, zgoraj, spodaj i. t. d. Vzdigujejo naj ob enem levo (desno) roko vodoravno na stran, kakor se jim že ukazuje. Zgoraj — spodaj; pogledujejo naj kviško — nizdólu. Spredaj — zadaj; kdo je pred njim (vzame naj se posamezni učenec), za njim — i. t. d. Če bi znabiti kdo mislil: to so otročarije, temu ni družega odgovora; vzemi Logarithme pa Valvazorja, uči jih, to vsaj ne bode otročje?! Misliti nam je, kdo je pred nami? Vsaka vaja se ponavlja.

Vaja 2. Ko se bodo že dobro privadili teh pojmov — le preradi se še pozneje v tem motijo — je že nekaj pridobljenega. Ker pa vsaka reč, ako je enakomerna, dolgočasna postane, skerbeti je za spremen. Takoj naj se jim pokaže: pozor (Achtung) ali, roki v bok! in glavna stoja (Grundstellung), ter polagoma vse druge stoje, kakor jih navede Spiess: